

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 18/2010 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2011

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2010 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2011 (HE 126/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla talousvaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen
- johtaja Risto Paaermaa, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Martti Äijälä, Tekes — teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus
- elinkeinopoliittinen asiamies Mats Nyman, Akava ry

- PK-johtaja Pentti Mäkinen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- elinkeinoasioiden päällikkö Janne Metsämäki, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- elinkeinopoliittinen asiantuntija Antti Aarnio, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- toimitusjohtaja Tommy Jacobson, CLEEN Oy
- toimitusjohtaja Pauli Heikkilä, Finnvera Oyj
- toimitusjohtaja Juha Heikinheimo, STX Finland Oy
- varapuheenjohtaja, talous- ja velkaneuvoja Elina Leistén ja talous- ja velkaneuvoja Tomi Nummela, Velkaneuvonta ry
- yritys- ja velkaneuvoja Reino Ukkola, Talouskonsultointi Aureus Oy
- velkaneuvoja Jorma Metsä-Ketelä, Fresh Start ry
- ministeri Antti Tanskanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet
— Suomen Yrittäjät

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Päätöslinjat

Talouden positiivisesta suunnasta huolimatta finanssikriisin ja talouden taantuman jättämät jäljet ovat edelleen nähtävissä talousvaliokunnan

toimialalla. Ulkomaankauppa ei ole toipunut kriisiä edeltävälle tasolle, ja myös yritysten investoinnit ovat tavanomaista alemmalla tasolla. Rahoitusmarkkinoilla epävakaus näkyy erityisesti vaikeutena saada kohtuuhintaista, pidempiaikaista rahoitusta. Kriisin myötä laskeneet korot ovat lisänneet asuntokauppaa, mikä puoles-

taan näkyy kotitalouksien velkaantumistasen nousuna. Velkaantuminen näkyy myös mm. velkaneuvonnan kasvaneena kysyntänä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on keskeisessä asemassa kehittämässä Suomen talouden ja kilpailukyvyn tulevaa perustaa. Nykyisessä murrosvaiheessa on tärkeää huolehtia, että yritystemme toimintaedellytykset pysyvät kilpailukykyisinä. Tähän liittyen vuoden 2011 talousarvioesityksessä painotetaan erityisesti innovaatiotoiminnan (momentti 32.20) merkitystä. Valiokunta pitää linjausta ja esitettyä 4 %:n määrärahalisäystä erittäin perusteltuna. Ne vastaavat myös valiokunnan valtiontalouden kehyksistä vuosille 2010—2013 antamassa lausunnossa (TaVL 12/2009 vp) ja innovaatiopoliittisesta selonteosta antamassa mietinnössä (TaVM 6/2009 vp) esille nostamia tarpeita. Määrärahalisäyksen ohella on kiinnitettävä erityistä huomiota innovaatioiden hyödyntämisen tehostamiseen. Valtion panostuksen lisäämisen ohella on tarve kehittää uusia toimivia insentiivejä siten, että elinkeinoelämän panostukset t&k&i-sektoriin saadaan käännettyä kasvuun. Tämä olisi myös omiaan lisäämään ulkomaisia investointeja Suomeen.

Osaltaan innovaatiotoimintaa tuetaan myös EU:n rakennerahasto-ohjelmien avulla painottamalla verkostoitumisen edistämistä ja osaamisrakenteiden vahvistamista. Valiokunta katsoo, että rakennerahastovarojen suuntaaminen tämänkaltaiseen uutta potentiaalia luovaan toimintaan on erittäin tarkoituksenmukaista. Talouden kehityksen epävarmuustekijät painottavat tarvetta herkkyyteen myös rakennerahastovarojen osalta. Erityistukialuepäätöksiin tulee jatkossakin nopeasti puuttua alueilla mahdollisesti tapahtuviin muutoksiin. Valiokunta kiinnittää kuitenkin vakavaa huomiota rakennerahasto-ohjelmiin liittyvään massiiviseen byrokraatiaan ja erittäin hitaaseen rahoitushakemusten käsittelyyn. Nykyjärjestelmä edellyttää uudistamista. Esimerkkiä voidaan tältä osin hakea mm. Ruotsista, jossa vastaava toiminta hoidetaan yli puolet Suomen järjestelmää pienemmällä virkamiesmäärällä ja hakemusten käsittelyaika on murto-osa Suomen vastaavasta.

Vienti tulee jatkossakin olemaan Suomen talouskasvun tukipilari. Maailmankaupan elpyessä on tärkeää, että yrityksillä on hyvät valmiudet vahvistaa markkinaosuuksiaan. Riittävän määrärahanostuksen lisäksi on tarpeen kiinnittää huomiota vientiorganisaation rakenteeseen. Kansainvälistymispalveluja on suhteellisen kattavasti tarjolla, mutta ne eivät kaikilta osin riittävästi tavoita keskeistä käyttäjäkuntaa eli pk-sektoria. Toimijoita on useita, eikä viranomaisten välinen koordinaatio toimi kunnolla. Eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä oleva esitys laiksi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta (HE 107/2010 vp) parantaa osaltaan viranomaisten välistä tiedonvaihtoa ja nopeuttaa päätösprosessia. On tärkeää, että toimintaa kehitetään edelleen nykyistä asiakaslähtöisemmäksi.

Energiamäärärahoihin (momentti 32.60) tuleva lisäys uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi vastaa eduskunnan hyväksymiä pitkän aikavälin ilmasto- ja energiatarpeita (TaVM 9/2009 vp). Panostukset uusiutuvaan energiaan lisäävät osaltaan myös työllistämisen- ja vientipotentiaalia.

Tekes (momentti 32.20.83)

Osana elvytystä nostettiin mm. Tekesin lainanantovaltuutta vuoden 2010 talousarvioon merkittävästi. Osa projekteista on käynnistynyt ennakoidulla tavalla, mutta mm. energiasektorin demonstraatiolaitoshankkeet ovat edenneet enakoitua hitaammin. Jotta sinänsä tärkeät hankkeet saadaan vietyä suunnitellulla tavalla eteenpäin, on aiheellista tarkentaa em. momentin perusteluosaa siten, että Tekesillä on oikeus käyttää vuodelta 2010 mahdollisesti käyttämättä jäävää myöntämisvaltuutta myös vuonna 2011 tehtäviin myöntämispäätöksiin. Menettely on perusteltu myös hakemusten käsittelyprosessia ajatellen, sillä näin voidaan varmistaa yritysten hakemusten tasapuolinen tarkastelu riippumatta siitä, missä vaiheessa vuotta ne on tehty.

Talousvaliokunta on useissa aiemmissa kannanotoissaan painottanut tarvetta valtion riskinottoon innovaatiotoiminnassa. Vastaavaan tulokseen on tultu myös mm. Suomen innovaatio-

järjestelmän kansainvälisessä arvioinnissa. Varman päälle pelaamalla ei saada aikaan merkittäviä läpimurtoja. Valiokunta katsoo, että Tekesin rahoitus on tyyppillistä riskirahaa. Tätä taustaa vasten valiokunta katsoo, että momentille 32.20.83 asetettu maksuvapautuskatto (40 miljoonaa euroa) tulee poistaa. Maksuvapautuskaton poistaminen olisi linjassa myös lainoitusta koskevan sääntelyn (Valtioneuvoston asetus tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan rahoituksesta; 298/2008) kanssa, jossa maksuvapautuksen saaminen on säädetty riippuvaiseksi projektin onnistumisesta, ei maksuvapautuskaton kiintiöstä.

Talousvaliokunta ehdottaa, että valtiovainvaliokunta muuttaa momentin 32.20.83 (Lainat tutkimus- ja innovaatio toimintaan) perusteluosaa siten, että vuodelta 2010 mahdollisesti käyttämättä jääneestä myöntämisvaltuuden osasta voidaan tehdä myöntämispäätöksiä vielä vuonna 2011 ja että momentin maksuvapautuskatto poistetaan.

Telakat (erityisesti momentit 32.30.46 ja 32.30.48)

Suomen telakkateollisuus käy parhaillaan läpi historiansa pahinta kriisiä. Talouden taantuma on hiljentänyt kysynnän ja uudet toimijat pyrkivät markkinoille aggressiivisen hintakilpailun avulla. Alalla oletetaan kuitenkin, että vientimarkkinat elpyvät vuoden 2011 aikana. Tällä hetkellä tilanne on vakavin Turun telakalla. Mikäli uusia tilauksia ei saada, on vuoden 2010 lopussa menetetty 14 000 työpaikkaa.

Talousarvioesitys ei sisällä tälle sektorille suunnattuja uusia määrärahoja. Talousvaliokunta painottaa, että valtion tulee nopeasti ryhtyä tarvittaviin toimiin uusien laivatilausten synnyessä, jotta suomalaisille telakoille voidaan turvata tasapuoliset kilpailuedellytykset. Tukitoimenpiteinä tulevat kysymykseen mm. laivanrakennusteollisuuden innovaatiotuki, vähintään vienninrahoitusta vastaavat rahoitus- ja takuuehdot myös kotimaiselle alustilaukselle ja kotimaisten varustamojen ympäristöystävällisten

uudisalusinvestointien kertaluonteinen tuki. Rakennemuutos- ym. varoin sekä työvoimapolitiisin toimenpitein on turvattava osaavan työvoiman saanti ja alihankintaverkostojen toiminta.

Talous- ja velkaneuvonta (32.40.31)

Talousvaliokunta on viime vuosina järjestelmällisesti puuttunut talous- ja velkaneuvontaan osoitetun määrärahan riittämättömyyteen, eikä tilanne ole tältä osin muuttunut. Talousarvioesityksessä talous- ja velkaneuvontaan esitetään varattavaksi yhteensä 4 511 000 euroa eli 500 000 euroa vähemmän kuin kuluvana vuonna. Velkaneuvonnan tarve on kuitenkin pikemmin lisääntynyt. Talouden taantuman vaikutukset alkavat vasta nyt näkyä velkaneuvonnassa. Samoin on nähtävissä pikavippien ja nettipelaimisen vaikutukset kansalaisten velkaantumiseen. Työn haastavuutta lisää asiakkaiden moniongelmaisuus, minkä vuoksi asiakkaat tarvitsevat entistä enemmän ohjausta ja apua. Kun keskimääräiseksi jonotusajaksi asetettu 60 päivän maksimiaika ylitettiin vuonna 2008 vain 5 velkaneuvontayksikössä, oli ylittäjiä vuonna 2009 jo 16, ja tilanne on heikentynyt edelleen kuluvan vuoden aikana. Kuntien edelleen heikentävä taloustilanne vaikeuttaa toimintaa entisestään.

Oikeusministeriön asettama työryhmä selvittää parhaillaan mm. mahdollisuuksia yksinkertaistaa nykyistä velkajärjestelymenettelyä. Työryhmän toimikausi päättyy 31.12.2010. Se ei kuitenkaan tuo nopeaa helpotusta tilanteeseen.

Talousvaliokunta edellyttää, että kansalaisten kannalta kohtuuttomaksi muodostuvaan tilanteeseen puututaan ja talous- ja velkaneuvontaan varattua määrärahaa nostetaan yhteensä 1 000 000 euroa. Määrärahaa kohdennettaessa talousvaliokunta pitää tärkeänä, että lainsäädännössä annettua mahdollisuutta ostaa palvelu yksityiseltä palveluntuottajalta hyödynnetään tehokkaasti. Tämänkaltaisia yksityisiä talous- ja velkaneuvontapalveluja on jo nyt saatavilla. Näitä palveluntuottajia työllistävät tällä hetkellä mm. työvoimaviranomaiset, ulosotto- ja perintäviranomaiset sekä seurakunnat. Palveluntarjoajien käyttö varsinaisessa talous- ja velka-

neuvontatyössä lisäisi kilpailua ja kehittäisi palvelukonseptia.

Resurssien turvaamisen ohella on tarpeen puuttua velkaantumisen syihin. Kuten edellä on tuotu esille, ovat mm. pikavipit ja nettipelaaminen enenevässä määrin ainakin osasyynä yksittäisten kansalaisten ylivelkaantumiseen. Valiokunta kiinnittää huomiota erityisesti pikavipitoimintaan, joka lainsäädännön tiukentamistoimista huolimatta aiheuttaa enenevässä määrin ongelmia. Kuluttajavirasto ja tietosuojavaltuutettu ovat viimeksi lokakuussa 2010 kiinnittäneet huomiota valvonnassa esille tulleisiin epäkohtiin, kuten lainanhakijan henkilöllisyyden puutteelliseen tunnistamiseen ja perinnässä esiintyviin lainvastaisiin menettelytapoihin. Sektorin aiheuttamiin haittoihin tulee varautua puuttumaan uusin sääntelyn tiukentamistoimin.

Talousvaliokunta ehdottaa, että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 32.40.31 (Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä) 1 000 000 euroa. Valiokunta painottaa, että momentille varattua määrärahaa käytettäessä on hyödynnettävä myös yksityisten talous- ja velkaneuvojien palveluja.

Matkailu ja luontopalvelut (momentit 35.10.52 ja 30.63.50)

Matkailuelinkeinolla on kasvava merkitys Suomen taloudelle. Matkailu työllistää tällä hetkellä noin 131 000 henkilöä, se tuottaa veroja noin 4 miljardia euroa vuodessa ja sen BKT-osuus on vajaat 4 prosenttia. Kesällä 2010 julkaistussa Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 -selvityksessä arvioidaan, että vuonna 2020 ala voisi työllistää 171 000 henkilöä ja tuottaa veroja ny-

kyhinnoin 7,5 miljardia euroa, jolloin matkailun BKT-osuus olisi jo yli 5 prosenttia.

Valiokunta nostaa esille erityisesti luontomatkailun, joka muodostaa olennaisen osan Suomen markkinointia matkailumaana. Tämän elinkeinon harjoittamiseen kohdistuvat voimakkaasti talousarvioehdotuksen esitykset leikata Metsähallituksen luontopalvelujen rahoitusta noin 3 miljoonalla eurolla. Leikkaukset kohdistuisivat mm. kansallispuistoihin, joiden merkitys luontomatkailulle on huomattava. Osa matkailuyrityksistä on perustettu nimenomaisesti kansallispuistojen yhteyteen, ja nämä yritykset ovat riippuvaisia luontopalvelujen avulla tuotetuista palveluista, joita ovat mm. autiotuvat, tulipaikat, retkeilyreitit ja luontokeskuksissa tarjottava asiakaspalvelu. Näiden palvelujen merkitys nostetaan esille myös matkailustrategiassa ja painotetaan tarvetta turvata em. palvelujen rahoitus. Mikäli matkailuyrittäjät joutuvat vähentämään palvelutarjontaa luontopalvelujen supistuvan tarjonnan vuoksi, voivat seurannaisvaikutukset olla merkittävät sekä yrittäjien että aluetalouden kannalta.

Edellä olevaan viitaten talousvaliokunta painottaa tarvetta turvata luontopalveluihin käytetyt resurssit siten, että matkailuelinkeinon tarvitsemat palvelut voidaan säilyttää nykytasolla. Tämä edellyttää sekä lisäystä budjettirahoitukseen että Metsähallituksen konsernirahoituksen uudelleenjärjestelyä.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jouko Skinnari /sd	Päivi Lipponen /sd
vpj.	Mauri Salo /kesk	Marjo Matikainen-Kallström /kok
jäs.	Hannu Hoskonen /kesk	Petteri Orpo /kok
	Harri Jaskari /kok	Sirpa Paatero /sd
	Matti Kangas /vas	Oras Tynkkynen /vihr
	Toimi Kankaanniemi /kd	Ulla-Maj Wideroos /r.
	Jouko Laxell /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen

Metsäteollisuuden kriisi on vain syventynyt tämän hallituskauden aikana. Todellisia toimia olisi pitänyt tehdä mm. metsäverotuksen uudistamisessa, jotta puuhuolto ja metsäteollisuuden toimintaedellytykset olisi voitu turvata.

Suomen meriteollisuuden työpaikkojen, osaamisen ja tulevaisuuden pelastamiseksi olemme esittäneet omissa vaihtoehdoissamme valtion laivatilauksien aikaistamista telakkateollisuustyöryhmän esitysten mukaisesti. Hallituksen esitykset ovat jääneet kovin vaisuiksi.

Suomen telakkateollisuuden tulevaisuuden näkymät ovat synkät. Sosialidemokraatit haluavat tukea telakkateollisuutta ja työllisyyttä kohdentamalla määrärahoja ja valtuuksia alushankintoihin. Telakat tarvitsevat oman pelastuspaketin, jolla turvataan kaikki samat tukitoimet keskeisten kilpailijamaiden tapaan. Ensi vuoden talousarvioesityksessä yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen tarkoitettuja määrärahoja vähennetään.

Äkillisten rakennemuutospaikkakuntien tukien vaikuttavuutta pitää lisätä. Yritysten ja muiden toimijoiden tuet on tehtävä sellaisiksi, että niillä voidaan reagoida nopeasti ja tehokkaasti alueilla tapahtuviin rakenteellisiin muutoksiin. Kielteisten vaikutusten lieventämiseksi jatkossa EU:n tukia pitää voida myöntää myös metsäteollisuuden ongelmien ratkaisemiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön määrärahoista sekä valtiovarainministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuuksista pitää varata erillinen määräraha äkillisten rakennemuutospaikkakuntien myöhempää tukemista varten. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön rakennemuutospaikkakuntien tukemiseen käytettyjä määrärahoja pitää lisätä 20 miljoonalla eurolla.

Velkaneuvonta

Lakia talous- ja velkaneuvonnasta säädettäessä lähtökohtana oli, että talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä ja siitä aiheutuvista kustannuksista huolehtii valtio, eivätkä kansalaiset joudu eriarvoiseen asemaan asuinpaikkansa perusteella. Lain tarkoitus ei näiltä osin ole toteutunut.

Pidämme talous- ja velkaneuvonnan palveluiden tarjonnan tilaa huolestuttavana. Esitetyllä määrärahalla ei saavuteta asetettuja tavoitteita, ja kansalaiset joutuvat asuinpaikan mukaan eriarvoiseen asemaan.

Talous- ja velkaneuvonta helpottaa velallisten asemaa luottojen järjestelyissä sekä tukee velallisten elämänhallinnan paranemista ja ehkäisee syrjäytymistä. Mielenterveys-, peli- ja päihdeongelmien osuus talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunnassa on lisääntynyt velkaongelmien ohella merkittävästi. Moniongelmaisten asiakkaiden auttamiseen kuluu neuvojilta entistä enemmän aikaa, koska asiakkaat tarvitsevat enemmän ohjausta ja tukemista, mikä nykyresursseilla on mahdotonta toteuttaa.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon määrärahalisäykseen niin, että yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen lisätään 20 000 000 euroa äkillisten rakennemuutospaikkakuntien tukemiseen uusien työpaikkojen sekä työllistämismahdollisuuksien luomiseksi. Talous- ja velkaneuvontaan esitetyllä määrärahalla ei saavuteta asetettuja tavoitteita, ja kansalaiset joutuvat asuinpaikan mukaan eriarvoiseen asemaan. Esitämme lisättäväksi velkaneuvontaan 2 500 000 euroa.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 2010

Jouko Skinnari /sd
Matti Kangas /vas

Päivi Lipponen /sd
Sirpa Paatero /sd

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on ilmennyt, että kulutusluottoja eli ns. pikavippejä koskevan lainsäädännön kiristämisestä huolimatta näiden luottojen käyttö on laajaa. Niiden todellinen korko on myös edelleen useissa tapauksissa kohonnut. Pikavippiyritysten voitot ovat kasvaneet.

Jos kehitys jatkuu nykyisellään, on väistämätöntä, että kymmenentuhannet ihmiset ajautuvat ylitsepääsemättömiin ongelmiin pikavippien takia. Lopulta lasku lankeaa yhteiskunnalle, joka näin joutuu kohtuuttomien korkojen ja maksujen maksajaksi, ja hyödyn korjaavat pikavippiyhtiöiden omistajat.

Kohtuuttomaan velkakierteeseen joutuneiden nostaminen ahdingosta sosiaali- ja työllisyyspoliittisin toimenpitein on tärkeää. Välttämätöntä on myös saattaa pikavippiyritysten toiminta hal-

lintaan. Tavoitteena tulee olla tällaisen usein hädänalaisten ihmisten hyväksikäytön lopettaminen.

Mielipide

Edellä todetun perusteella esitämme,

että talousvaliokunta ehdottaa valtiovarainvaliokunnalle, että se sisällyttää vuoden 2011 talousarviosta antamaansa mietintöön seuraavan lausuman:

Valiokunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää ne syyt, jotka aiheuttavat yksityishenkilöiden kulutusluottojen käytön jatkuvan kasvun, ja ryhtyy tehokkaisiin toimenpiteisiin pikavippien ehtojen kohtuullistamiseksi ja pikavippien käytöstä luopumiseksi asteittain.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 2010

Toimi Kankaanniemi /kd
Matti Kangas /vas
Päivi Lipponen /sd

Sirpa Paatero /sd
Jouko Skinnari /sd